

2023

PROTOCOL DE PREVENCIÓ I ACTUACIÓ
DAVANT D'ABUSOS SEXUALS A MENORS I
ADULTS VULNERABLES

INDEX

1.	INTRODUCCIÓ	2
2.	JUSTIFICACIÓ	3
3.	OBJECTIUS	5
4.	FONAMENTS CONCEPTUALS	6
	4.1 Què és l'abús sexual?	
	4.2 Perfil de les víctimes	
	4.3 Indicadors i conseqüències de l'abús sexual infantil	
	4.3.1. Indicadors no específics	
	4.4 L' agressor o victimari	
5.	MARC JURÍDIC: CIVIL I CANÒNIC	15
	5.1 Marc legislatiu civil	
	5.2 Marc legislatiu canònic	
6.	FOMENT DEL BON TRACTE	27
	6.1. Paper de les persones implicades en la pastoral diocesana en el foment del bon tracte	
	6.2 Establir bones i eficaces pràctiques preventives: codi de bones pràctiques	
	6.3 La selecció del personal contractat i dels agents de pastoral	
	6.4 Oficina d' atenció a les víctimes	
	6.5 Programa de Formació Contínua per a la Protecció de Menors	
7.	PROCEDIMENT A SEGUIR DESPRÉS DE DETECTAR UN CAS D'ABÚS SEXUAL	37
	7.1 La detecció de l'abús sexual: observant i escoltant	
	7.2 Obligacions que deriven de la denúncia d'un abús.	
	7.3 El procés canònic	
	7.4 Protocol de comunicació intern	
8.	LA JUSTICIA RESTAURATIVA	44
	BIBLIOGRAFIA	46
	ANNEXOS	48

1. INTRODUCCIÓ

Al llarg dels darrers anys ha augmentat notablement la detecció d'abusos i altres maltractaments a menors d'edat (0-18 anys segons la Convenció dels Drets dels Infants de 1989). Un de cada cinc infants és víctima d'abusos sexuals (segons el Consell d'Europa), normalment per part d'un adult o, en alguns casos, per part d'un altre infant o adolescent. És una problemàtica que afecta de forma transversal tota la societat, una situació silenciada i molt dolorosa per a les víctimes, que, en la majoria dels casos, tenen seqüeles psicològiques i no aconsegueixen de parlar-ne fins que són adultes. La creixent exigència de la necessitat de protegir els menors i les persones vulnerables per part de les institucions i la conscienciació cada dia més gran de tots els sectors de la societat han contribuït sens dubte a una major visibilitat d'aquest greu problema.

Creiem que només serà efectiu si entre tots trobem com aconseguir que esdevingui un instrument de treball operatiu. Per això cal fer que se'l conegui entre tots els membres que formem la comunitat, l'activitat pastoral, religiosa, d'educació, d'acollida, de salut o de l'activitat que correspongui.

Les diferents situacions que es produeixen ens obliguen no només a tenir un protocol que davant els fets ens donin les eines per saber com actuar, sinó a actuar coneixent el que fem. Perquè en el moment en què es produeixen els fets cal aplicar allò que ja es coneix.

La pretensió general és la prevenció i la protecció davant dels abusos sexuals; però no seria sobrer que ajudés a proposar i dissenyar estratègies que eliminin tot comportament d'abús de poder, des de la violència o el maltractament, la humiliació, la degradació i tants altres elements que per negligència o descuit se'ns introdueixen en la vida quotidiana; ja que, l'Església ha de ser el referent dels drets de la dignitat i la vida humana, del respecte mutu, la convivència i de tot allò que allunya l'ésser humà de ser-ho.

2. JUSTIFICACIÓ

En sintonia amb la voluntat expressada pel papa Francesc¹, la normativa establerta en el Codi de Dret Canònic², en altres documents pontificis³, i amb el que indica la Congregació per a la Doctrina de la Fe⁴ en relació a la recepció i actuació en les diòcesis davant denúncies per casos d'abús sexual, convé d'establir a nivell diocesà un Protocol de bones pràctiques davant de possibles situacions d'aquest tipus.

La redacció d'aquest protocol intern s'ha recolzat en el PROTOCOL MARC PER A LA PREVENCIÓ I ACTUACIÓ EN CAS D'ABUSOS A MENORS I EQUIPARABLES LEGALMENT elaborat per la Conferència Episcopal Espanyola i, de ben segur, que ajudarà totes les persones implicades en la pastoral diocesana amb menors i adults vulnerables (MAV) a continuar exercint de forma curosa les activitats que desenvolupen, reforçant la vigilància de les mateixes i concretant la millor manera de donar una resposta adequada

¹ FRANCESC, Carta als presidents de les conferències episcopals i als superiors dels instituts de vida consagrada i societats de vida apostòlica sobre la Pontifícia Comissió per a la Tutela de Menors (2015.02.02). FRANCESC, Carta apostòlica en forma de motu proprio «Com una mare amorosa» (4 de juny del 2016). FRANCESC, Carta als bisbes en la festa dels Sants Innocents (28 de desembre del 2016). FRANCESC, Discurs als membres de la Comissió Pontifícia per a la Protecció dels Menors (21 de setembre del 2017). FRANCESC, Carta del sant pare Francesc al Poble de Déu que pelegrina a Xile de 31 de maig del 2018. FRANCESC, Carta del sant pare Francesc al Poble de Déu de 20 d'agost del 2018. FRANCESC, Discurs a la Cúria Romana (21 de desembre de 2018). FRANCESC, Discurs a l'inici de la Trobada La Protecció dels menors a l'Església (21 de febrer de 2019). FRANCESC, Discurs al final de la concelebració de la missa de cloenda de la Trobada de protecció de menors (24 de febrer del 2019). FRANCESC, Carta apostòlica en forma de motu proprio «Vos estis lux mundi» (9 de maig de 2019, revisada i actualitzada el 25 de març de 2023).

² CIC, c. 1398.

³ JOAN PAU II, Motu proprio «Sacramentorum sanctitatis tutela», sobre les normes sobre els delictes més greus reservats a la Congregació per a la Doctrina de la Fe (30 d'abril del 2001). BENET XVI, Carta pastoral als catòlics d'Irlanda (19 de març del 2010). BENET XVI, Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis: AAS 102 (2010) 419-434.

⁴ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Breu relació sobre els canvis introduïts en les Normae de gravioribus delictis reservats a la Congregació per a la Doctrina de la Fe. CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Guia per a comprendre els procediments fonamentals de la Congregació per a la Doctrina de la Fe quan es tracta de les acusacions d'abusos sexuals (2010). CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta circular. Subsidi per a les Conferències Episcopals en la preparació de Línies Guia per a tractar els casos d'abús sexual de menors per part del clergat (3 de maig del 2011). CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta del cardenal William Levada per a la presentació de la circular a les conferències episcopals sobre les línies guia per als casos d'abusos sexuals de menors per part del clergat (3 de maig del 2011).

al problema, si es presenta.

El Protocol que ara us presentem, adaptat a les circumstàncies que podem trobar en la nostra realitat diocesana, està adreçat als responsables principals de les parròquies, de les institucions, de les escoles, dels grups pastorals, de catequesi infantil, juvenils, esplais, grups amb persones amb discapacitat i adults vulnerables, etc. que realitzen, amb la col·laboració d'altres persones, activitats pastorals en les que, en el seu desenvolupament, podrien donar-se situacions de més apropament a MAV.

A partir d'ara, al llarg de tot el document, ens referirem als mossens i tota persona que té contacte amb MAV en les activitats del Bisbat de Solsona, com a **agents de pastoral**.

Aquest protocol ens ha d'ajudar com a mesura preventiva i de protecció dels drets dels infants. Aquest està orientat a prevenir i, si s'escau, a detectar i denunciar, així com a actuar amb rapidesa i fermesa davant situacions de possible abús sexual perpetrat per qualsevol agent de pastoral en les activitats pastorals dutes a terme en l'àmbit de la diòcesi de Solsona, informant sobre les lleis civils i eclesiàstiques actualment vigents sobre aquest assumpte. I a l'hora vol oferir uns criteris orientadors i uns procediments d'actuació bàsics, davant la sospita de possibles casos d'abús sexual comesos en altres àmbits com, en l'àmbit familiar, escolar, esportiu o qualsevol altre.

És un gran repte. Prevenir perquè la xacra dels abusos no es repeteixi a les nostres institucions. Perquè es desterrí el mal i, sobretot, perquè s'anuncii amb veritat la Bona Notícia. L'Evangelí mai no pot anar de la mà de la mort.

Per això, és tan important que sapiguem comprendre la importància del protocol, animar a conèixer-lo i aplicar-lo; però, sobretot, formar-nos perquè siguem testimonis de la veritat de l'evangelí i defensem la vida humana.

En el CIC (Codi de dret canònic), en la reforma del llibre VI, els delictes que afecten menors estan sota l'epígraf dels delictes contra la vida i la dignitat humana. A la Església no ens podem permetre ser agents de dolor i mal perquè som testimonis de la resurrecció, de la vida i això ens implica a tots perquè defensem la dignitat dels més febles i que mai no siguin instrumentalitzats per abusos de poder que puguin originar abusos sexuals a menors. Aquesta realitat ens indica que hem de treballar amb professionalitat i amb claredat. No s'hi valen ni els voluntarismes ni els bonismes. La

defensa de la vida humana exigeix, en aquest tema, conèixer, protocol·litzar i ser agents de prevenció.

Hem de ser conscients que el supervivent, la víctima d'abusos, que ve a nosaltres ho fa per guarir les ferides i obtenir la reparació del mal que ha patit. Per això, cal que tinguem en compte la naturalesa religiosa del mal i que el mal ha trencat la confiança en Déu, és a dir, involucra la relació íntima i personal amb Déu. Per això, les ferides que es deriven d'una relació danyada en l'àmbit eclesial requereixen, a més d'altres qüestions, una restauració del vincle religiós i interpersonal en el mateix àmbit. Per això, la necessitat, no només de prendre consciència sinó de conèixer com i on actuar per prevenir, constatar i reparar el mal, en les persones i en la mateixa Església.

3. OBJECTIUS

- Prevenir situacions de possible risc, establint bones pràctiques en l'organització i desenvolupament de les activitats pastorals, educatives i lúdiques amb menors i adults vulnerables.
- Donar a conèixer a tots els agents de pastoral quins són els riscos a evitar, les responsabilitats, els rols, els canals de comunicació i les actuacions a realitzar.
- Actuar adequadament davant la revelació o fundada sospita d'abús sexual.
- Intervenir de manera coordinada, seguint pautes compartides i mútuament acceptades com a vàlides.
- Actuar sempre garantint el bé real de les víctimes i protegint els seus drets.
- Trobar camins de reparació i ajuda davant del mal causat.
- Ajudar el victimari a que assumeixi la seva rehabilitació i es prenguin decisions consistents amb la llei respecte a les seves futures activitats, evitant que estigui en contacte habitual amb infants.

4. FONAMENTS CONCEPTUALS

4.1 Què és l'abús sexual?

Entenem per abús sexual qualsevol forma d'interacció personal que atempti contra la llibertat sexual d'una persona, amb o sense accés carnal, amb contacte o sense contacte físic, realitzat sense violència o intimidació i sense consentiment.

- Abús sexual infantil

Ens referim a abús sexual infantil a la situació en la qual un menor és utilitzat/da per satisfer els desitjos sexuals d'una persona adulta, o qualsevol persona que està en una posició de poder o control sobre l'altre menor; ja sigui presenciant o participant en activitats sexuals que no comprèn o per a les quals no està preparat/da d'acord amb el seu desenvolupament i a les quals, per tant, no pot donar el consentiment.

L'abús sexual infantil s'enquadra dins la categoria més àmplia de la violència sexual i, alhora, ha de ser considerat com un tipus de maltractament infantil.

Es considera abús sexual infantil:

- Assetjar, espantar o intimidar amb gestos obscens o amb comunicacions obscenes (trucades telefòniques, missatges de mòbil, xarxes socials, xats, correus electrònics, cartes o notes d'explícit contingut sexual).
- Proposicions sexuals o insinuacions relacionades amb la conducta sexual i propostes de trobada amb fins sexuals utilitzant internet.
- Demanar al menor que exposi o exhibeixi el seu cos o parts del seu cos amb fins sexuals, directament o mitjançant la utilització de les tecnologies de la informació.
- Tocar parts del cos del menor considerades íntimes, per sobre o per sota de la roba, intents de petó, contacte corporal, excessiu acostament, etc.
- Obligar o incitar a tocar l'adult o altres menors amb finalitats sexuals.
- Exhibicionisme o exposició deliberada al menor de material pornogràfic.
- Penetració oral, anal o vaginal, o intent de penetració, amb el penis o amb

objectes.

- Explotació sexual: L'abusador persegueix un benefici econòmic, incitant o permetent la participació d'un menor en la prostitució, pornografia, turisme sexual o espectacles sexuals.

- Àmbits de realització de l'abús

D'altra banda l'abús sexual pot ser intrafamiliar, també denominat incest, que es produeix quan la conducta sexual és realitzada per un parent o per figures adultes que estiguin cobrint de manera estable el paper de figures parentals; o extrafamiliar, que es produeix quan hi ha una relació sexual entre un adult i un menor, exceptuant els casos assenyalats per l'incest. Cal tenir en compte que l'existència d'una relació estreta, d'intimitat i confiança, entre abusador i víctima abans de l'abús i, especialment, que l'abusador sigui intrafamiliar, destacant per la seva elevada freqüència la figura paterna, és una de les variables que implica un major risc de problemes psicològics posteriors per al menor.

- Què entenem per abús de confiança?

L'abús de confiança està relacionat amb l'abús sexual, ja que el solen cometre persones que coneixen la víctima o persones en les quals el menor o l'adult en situació de vulnerabilitat confia. Aquest abús sol donar-se amb anterioritat o simultàniament a l'abús sexual.

- Què entenem per abús de poder?

L'abús de poder (abús per posició dominant) es dona quan la persona abusa del seu poder per dominar l'altre o per obtenir algun benefici sexual en contra de la seva voluntat. Hem de tenir en compte dos criteris respecte d'aquest tipus d'abús:

- Coerció: La persona agressora utilitza la situació de poder que té per interactuar sexualment amb la persona menor o en situació de vulnerabilitat.
- Asimetria d'edat, desigualtat madurativa o dependència de terceres persones: L'asimetria d'edat, o desigualtat madurativa, impedeix la veritable llibertat de decisió del menor i impossibilita una activitat sexual compartida, ja que els participants tenen experiències, grau de maduresa biològica i expectatives sobre

la relació sexual molt diferents. Fa referència a l'asimetria en la posició de poder que ostenta la persona abusadora sobre la víctima, a saber, a major grau de dependència major dificultat per una llibertat madura i sana d'una persona respecte a la seva sexualitat.

És important entendre que el "poder" no sempre ve donat per la diferència d'edat, sinó també per altres tipus de factors. L'abús sexual entre iguals és una realitat davant de la qual no podem tancar els ulls. En aquest cas, la coerció es produeix per l'existència d'amenaques o perquè hi ha seducció, però la diferència d'edat pot ser mínima o inexistent. L'asimetria pot estar relacionada amb el desenvolupament tant físic com maduratiu, cognitiu i sexual entre la víctima i la persona agressora, factors que resten autonomia i llibertat a la capacitat de decidir de la víctima.

- Abusos i noves tecnologies

Els canvis socials i tecnològics donen lloc, al seu torn, a noves tipologies que els professionals han de conèixer. Dins de l'abús sexual sense contacte físic destaca l'exposició involuntària a material sexual a Internet, que cal diferenciar d'aquells casos en els quals el menor, voluntàriament, accedeix a aquest tipus de materials. En l'exposició involuntària no existiria un agressor directe, sinó que el menor, per si sol, en utilitzar Internet per xatejar, buscar informació o jugar, és exposat de forma involuntària a un material amb escenes sexuals explícites. Els autors advoquen per l'ús de programari que bloquegi o filtri aquest tipus de continguts i pel control i seguiment de l'adult davant l'ús d'Internet, com a mètodes de prevenció davant aquestes situacions.

Cal esmentar el denominat *online sexual grooming* o abús sexual a través d'Internet, referit a aquells casos en els quals un adult es connecta a Internet i estableix relació amb un menor, habitualment fent-se passar per un altre jove o per un personatge conegut de l'àmbit juvenil, iniciant una relació sexual virtual, que comença per converses i pot acabar amb fotografies, vídeos sexuals, així com en els casos més greus, amb abusos en el món real.

Altres estudis han analitzat les característiques i efectes psicològics de les trucades telefòniques obscenes o del recent *sexting*, en referència a l'ús de telèfons mòbils amb

càmeres incorporades per produir i distribuir imatges d'un mateix, o d'altres, en una postura o actitud provocativa que manifesten una clara intenció sexual. Els autors adverteixen del risc que implica l'ús de càmeres fotogràfiques digitals i d'Internet per a l'expansió de materials pornogràfics infantils i alerten als professionals de l'educació respecte a aquest tema, atès que moltes d'aquestes conductes tenen lloc a l'entorn escolar.

4.2 Perfil de les víctimes

Parlant d'abusos a menors ens referim sempre a una víctima que no ha arribat a l'edat legal de la majoria d'edat. Els 18 anys marquen una línia legal on es dona per acabada l'adolescència i, amb ella, la minoria d'edat.

S'equiparen als menors aquells que anomenem adults vulnerables, és a dir: tota persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó.

És important ser conscients que qualsevol persona pot ser víctima d'una situació d'abús, ja que no existeix un perfil o grup de característiques específiques que determinin la seva ocurrència.

És cert, però, que s'han identificat una sèrie de factors de risc en els infants, joves i persones amb discapacitat davant els abusos sexuals.

- Sexe de les víctimes

En relació al sexe de les víctimes, els estudis indiquen l'existència d'un major número de nenes víctimes d'abús sexual. Ser nena augmenta el risc 10 vegades més. Cal tenir en compte, però, que la vergonya i l'aïllament que sent un infant víctima d'abusos sexuals de sexe masculí, fa que es consideri que aquests es trobin subrepresentats i que hi hagi moltes més víctimes de sexe masculí de les que inicialment podria pensar-se.

- Edat de les víctimes

Respecte a l'edat de les víctimes, el moment de major risc sembla situar-se a l'etapa prepuberal o preadolescència (habitualment entre els 8 i els 12 anys, si bé també poden trobar-se abusos sexuals abans i després d'aquestes edats). Aquests nens i nenes són fàcilment manipulables, però ja comencen a tenir caràcters de maduresa sexual, la qual

cosa els fa especialment atractius per a les persones abusadores.

- Perfils de risc

Cal tenir en compte, també, que aquells infants amb una gran necessitat de ser estimats i valorats, amb baixa autoestima, que no reben l'afecte que necessiten per part del seu entorn familiar, amb falta d'habilitats socials, dificultats cognitives, etc. són també possibles víctimes de risc. La persona abusadora sap detectar a aquests infants, adolescents, joves, o persones adultes vulnerables, i li és fàcil apropar-se a ells i elles i fer servir la manipulació per a oferir-los l'atenció, l'afecte i les recompenses que semblen necessitar. L'absència d'una figura protectora real en l'entorn proper de la víctima fan que l'abusador hi pugui accedir fàcilment.

4.3 Indicadors i conseqüències de l'abús sexual infantil

Cal tenir en compte que les conseqüències inicials que presenta la persona víctima d'abús sexual, tant en l'àmbit físic com psicològic, són, alhora, els seus indicadors, per la qual cosa cal conèixer amb detall aquest tipus de signes i estar alerta quan es presenten. Els indicadors de l'abús sexual infantil, però, són molt diversos i no permeten parlar d'un síndrome d'infant abusat, o conjunt de símptomes definitoris, ja que no hi ha símptomes exclusius i únics que permetin detectar un cas d'abús sexual infantil amb total certesa i fiabilitat.

Tot i que la part física no és la més rellevant en la detecció d'aquests casos, sí que cal conèixer aquells indicadors més importants. Cal estar atent a infeccions recurrents de les vies urinàries, malalties de transmissió sexual abans de la pubertat, dificultats per caminar o per seure, dolor, inflamació o picors a la zona genital, dolor a l'orinar, roba interior tacada o trencada sense explicacions aparents, cops, cremades i ferides en els genitals externs o l'àrea anal, entre d'altres.

Cal saber també però, que els indicadors de l'abús sexual infantil estan vinculats, principalment a l'àrea emocional i de comportament de l'infant com pot observar-se a la següent taula.

Taula 1. Adaptació de Pereda N. (2009) i Echeburúa E. i Guerricaechevarría C. (2000)

Tipus d'efectes	Síntomes (indicadors)
Problemes emocionals	pors i fòbies desconfiança depressió elevats nivells d'ansietat baixa autoestima sentiment de culpa vergonya estigmatització simptomatologia posttraumàtica: malsons, somnis recurrents, conductes hipervigilants, respostes exagerades de sobresalt, rebuig al propi cos, conductes autolesives, ideació i conducta suïcida
Problemes cognoscitius	conductes hiperactives problemes d'atenció i concentració baix rendiment acadèmic
Problemes de relació	menor quantitat d'amics menys temps de joc amb els iguals aïllament dèficit en habilitats socials
Problemes funcionals	problemes de son canvis en els hàbits alimentaris pèrdua del control d'esfínters: enuresi i encopresi queixes somàtiques: mals de cap, mals d'estómac
Problemes de conducta	conducta sexualitzada i comportament erotitzat:

- masturbació compulsiva
 - imitació d'actes sexuals
 - ús de vocabulari sexual inapropiat
 - curiositat sexual excessiva
 - jocs i dibuixos de naturalesa sexual
 - conductes exhibicionistes
 - conducta seductora
 - problemes d'identitat i orientació sexual
 - conducta sexual promíscua
 - conducta disruptiva i disocial:
 - hostilitat
 - agressivitat
 - ira i ràbia
 - conductes oposicionistes
 - conductes desafiants
 - fugides de la llar
- conductes addictives:
- abús de substàncies
(tabac, alcohol, altres drogues)

4.3.1 Indicadors no específics

Són coneguts també com indicadors de baixa capacitat predictiva, ja que poden aparèixer com a reacció a diverses situacions potencialment estressants o traumàtiques per als menors:

- Síntomes psicossomàtics (mal de cap o abdominal, cansament, insomni,...).
- Por a estar sol o amb una persona determinada.
- Problemes d'alimentació (anorèxia, bulímia) o son (intensa activitat onírica,

malsons, desvetllaments nocturns).

- Expressió emocional d'ansietat, depressió, agressivitat, vergonya...
- Rebuig al contacte físic i/o mostres d'afecte en la relació habitual.
- Resistència a despullar-se o dutxar-se.
- Conductes auto-lesives.

A continuació, es presenta una altra taula amb les conseqüències a mig o llarg termini que un adult, víctima d'abusos sexuals en la infància, pot presentar.

Taula 2: Spataro J., Mullen P.E., Burgess P.M., Wells D.L., Moss S.A. (2004). Rodriguez Y. (2012)

	CONSEQÜÈNCIES PSICOLÒGIQUES DE L' ABÚS SEXUAL INFANTIL
EMOCIONALS	<ul style="list-style-type: none">• Trastorn depressiu i bipolar.• Síntomes i trastorns d'ansietat.• Trastorn per estrès post-traumàtic.• Baixa autoestima.• Alexitimia.• Trastorn límit de la personalitat.• Conductes autodestructives.• Idees i conductes suïcides.
DE RELACIÓ	<ul style="list-style-type: none">• Aïllament i ansietat social.• Dificultats en la relació de parella.• Dificultats en la criança dels fills.
SOCIALS	<ul style="list-style-type: none">• Hostilitat.• Trastorns de conducta.
FUNCIONALS	<ul style="list-style-type: none">• Trastorns de la conducta alimentària.• Dolors físics.• Trastorn de conversió.• Crisis convulsives no epilèptiques.• Trastorn dissociatiu.• Trastorn de somatització.

	<ul style="list-style-type: none"> • Desordres ginecològics. • Abús de substàncies.
SEXUALS	<ul style="list-style-type: none"> • Sexualitat insatisfactòria i disfuncional. • Conductes de risc sexual. • Maternitat precoç. • Revictimització.

4.4 L' agressor o victimari

La persona que abusa o agredeix sol ser un adult, majoritàriament home, però també pot ser una dona. També pot ser un altre menor que es trobi en una situació de poder respecte a la víctima, bé per nivell de desenvolupament, bé per força física, etc. La qualifiquem indistintament de persona agressora o abusadora.

Per la finalitat pràctica pastoral del nostre Protocol, es fa particular atenció als joves quan, dins les activitats pastorals, s'encarreguen de nens més petits tot exercint de catequistes, monitors, animadors de grups, voluntaris, etc. En aquests casos, han de conèixer el Protocol, igual que els adults.

Precisament el fet que sigui un adult proper en qui confia el MAV, investit d'autoritat professional o moral qui abusi sexualment del MAV, sol tenir conseqüències molt més greus que el mateix abús comès per un desconegut. Sempre és possible que els agressors se serveixin no solament de la proximitat, sinó de l'amistat o de l'admiració que els professa un MAV per a aconseguir el seu objectiu d'abús impune.

5. MARC JURÍDIC: CIVIL I CANÒNIC

5.1. Marc legislatiu civil

L'abús sexual infantil és un delictes segons la legislació espanyola i, per tant, té conseqüències jurídiques per a la persona que el comet. També en pot tenir per a la institució a la que pertany o per a la que treballa, així com també per a les persones que, sabent de la situació, no l'han comunicada a l'autoritat.

Cal tenir en compte que la manca d'autonomia dels infants, el seu elevat nivell de dependència dels adults i els seus escassos coneixements respecte al funcionament social, les normes i lleis, així com les conductes que poden ser denunciades, fan que l'assumpció de responsabilitat respecte a aquestes situacions recaigui, directament, en els adults i, per tant, que els professionals siguin agents imprescindibles per poder aturar aquests casos.

En aquest sentit, és important fer un resum del marc jurídic en el que ens movem com a professionals i ciutadans, sobretot en relació al que afecta a la situació del Bisbat de Solsona com a responsable civil i penal davant d'aquestes situacions.

PRINCIPIS GENERALS

Respecte a la normativa internacional, destaca pel seu important paper en la protecció de la infància la Convenció de 20 de novembre de 1989 dels Drets de l'Infant adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides en la resolució 44/25. Entre les previsions de la Convenció podem destacar:

- S'entén per infant tot ésser humà menor de divuit anys d'edat, llevat que, en virtut de la llei que li sigui aplicable, hagi assolit la majoria d'edat (art.1).
- En totes les mesures concernents als nens i a les nenes que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, una consideració primordial que s'atendrà serà

l'interès superior de l'infant (art.3), principi que presideix i informa tota la legislació sobre la matèria.

- Els Estats membres adoptaran totes les mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per protegir l'infant contra tota forma de perjudici o abusos físics o mentals o tracte negligent, maltractaments o explotació, inclòs l'abús sexual, mentre l'infant es troba sota la tutela dels progenitors, d'un/a representant legal o de qualsevol altra persona que el tingui al seu càrrec. Aquestes mesures de protecció haurien de comprendre, segons correspongui, procediments eficaços per a l'establiment de programes socials amb l'objecte de proporcionar l'assistència necessària a l'infant i als qui en tenen cura, així com altres procediments de prevenció i per a la identificació, notificació, remissió a una institució, investigació, tractament i observació ulterior dels casos abans descrits de maltractaments infantils i segons correspongui, la intervenció judicial (art.19).

- Els Estats membres adoptaran totes les mesures apropiades per promoure la recuperació física i psicològica i la reintegració social de tots els infants víctimes de qualsevol manera d'abandonament, explotació o abusos; tortura o altres formes de tractes o penes cruels, inhumanes o degradants; o conflictes armats. Aquesta recuperació i reintegració es portaran a terme en un ambient que fomenti la salut, el respecte de si mateix i la dignitat de l'infant (art. 39).

D'altra banda, comptem amb la Convenció sobre els Drets de les persones amb discapacitat, que protegeixen a les persones amb discapacitat de qualsevol tipus de maltractament. També obliga als Estats membre a prendre les mesures pertinents per tal de protegir, prevenir i atendre a les víctimes amb discapacitat d'aquest o altres tipus de maltractaments (ART. 16).

Pel que fa a l'Estat, la Constitució Espanyola estableix:

- La dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el seu desenvolupament vers una llibertat madura, el respecte a la llei i als drets dels altres són fonamentals de l'ordre polític i de la pau social (art.10.1).
- El dret a la vida i a la integritat física i moral (art. 15).
- El dret a l'honor i a la imatge i intimitat personal i familiar (art. 18).

- El dret a obtenir la tutela judicial efectiva de jutges i tribunals (art. 24.1).
- El dret a l'educació (art. 27).
- Els poders públics asseguruen la protecció social, econòmica i jurídica de la família, així com la protecció integral dels fills i de les filles (art. 39.1 i 2).
- L'obligació dels progenitors a prestar assistència de tot ordre als fills i a les filles dins o fora del matrimoni durant la minoria d'edat i en els altres casos que legalment procedeixi (art. 39.3).

Pel que fa a Catalunya, la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència estableix al títol IV, un nou marc de protecció específica contra el maltractament infantil que prevegi totes les situacions, independentment de si requereixen o no una declaració de desemparament.

Es regula el Registre unificat de maltractaments infantils, que va ser creat amb la finalitat de disposar d'un sistema d'informació sobre el maltractament infantil, a efectes de detecció, prevenció i estadístiques, i que ha de rebre totes les notificacions dels maltractaments detectats per qualsevol servei, departament o administració.

També s'estableixen les grans directrius per a l'elaboració de plans de col·laboració i protocols per a la protecció davant els maltractaments d'infants i adolescents.

A nivell estatal, recentment s'ha aprovat la *Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i la adolescència davant la violència* (LOPIVI). Les deu grans aportacions de la LOPIVI⁵ són les següents:

1. Protecció integral davant de la violència

La Llei conté mesures per als diferents nivells d'actuació (la sensibilització, la prevenció o la detecció precoç) i en els diferents àmbits (familiar, educatiu, d'intervenció social, centres de protecció, sanitari, esportiu i de lleure, digital i policial) .

Es preveu crear una estratègia que coordini les actuacions a posar en marxa per part de les diferents administracions.

⁵ Guia sobre la Ley orgànica de Protección integral a la Infancia y la Adolescencia frente a la Violencia. Cátedra de los derechos del niño. Universidad de Comillas. 2021

2. Enfocament preventiu

Estem davant d'una llei eminentment preventiva que pretén evitar que la violència arribi a produir-se, per això incorpora l'obligació de constituir entorns segurs per a la infància als diferents àmbits amb obligacions concretes per als diferents actors que també hauran de rebre formació específica.

3. El principi del bon tracte

La llei no se centra exclusivament a habilitar un marc per a l'eliminació de la violència contra la infància i l'adolescència, sinó que, a més, imposa el principi del bon tracte, per garantir-ne el desenvolupament holístic atenent l'interès superior de cada nen o nena, garantint la seva participació en la seva avaluació i determinació i sense cap discriminació.

4. Reforç del dret a ser escoltat

No es pot protegir els menors davant la violència sense escoltar-los, per això la llei introdueix millores en el nostre ordenament, com:

- Permetre que un nen o nena pugui denunciar sense necessitat d'estar acompanyat pel seu tutor, cosa que és important per a aquelles situacions en què la violència en provingui.
- Donar més valor a l'opinió dels nens, de manera que, en cas que l'opinió del nen o la nena no coincideixi amb la dels seus tutors, es considera que hi ha un conflicte d'interessos i, per tant, pugui ser necessari el nomenament d'un defensor judicial que defensi els seus interessos.
- Reforçar els mecanismes de denúncia a centres de protecció.

5. Figures clau

La llei preveu la creació de dues figures per a la prevenció, detecció i protecció de les nenes, nens i adolescents davant de la violència en dos espais clau per a ells:

- El coordinador de benestar a l'àmbit educatiu.
- El delegat de protecció a l'àmbit de l'esport i de l'oci.

Si bé aquestes figures s'han de desenvolupar en els marcs autonòmics corresponents, la comesa principal de tots dos és ser les figures de referència per a la prevenció i protecció davant de la violència.

6. Prohibició de pràctiques que atemptaven contra la integritat dels nens i nenes

D'acord amb les recomanacions del Defensor del Poble, la llei ha prohibit les mesures de contenció mecànica a punt fix tant a l'àmbit del sistema de protecció com al dels centres de reforma, així com la realització de nus integrals, exploracions genitals o altres proves mèdiques especialment invasives en el procediment de determinació de l'edat.

7. Creació de la Conferència Sectorial

Es crea la Conferència Sectorial d'Infància i Adolescència com a òrgan de cooperació entre l'Administració General de l'Estat i les comunitats autònomes en matèria de protecció i desenvolupament de la infància i l'adolescència, no només per a assumptes relacionats amb la violència.

8. Registres unificats

La llei recull la necessitat de registrar dades completes sobre la violència contra la infància, coordinades a tot el territori, per a l'elaboració de les polítiques públiques i l'estratègia per a l'eradicació de la violència contra la infància i l'adolescència; i preveu la creació de dos registres d'àmbit estatal: el RUSSVI i el Registre Central d'informació.

9. Prova preconstituïda

Amb l'objectiu d'evitar la revictimització dels nens i nenes víctimes de violència en els processos judicials, la llei restableix l'obligatorietat de fer la prova preconstituïda quan el testimoni sigui una persona menor de catorze anys o una persona amb discapacitat necessitada una protecció especial. D'aquesta manera esdevé excepcional la seva declaració en judici.

10. Ampliació dels terminis de prescripció

S'estén el temps de prescripció dels delictes més greus comesos contra les persones menors d'edat, i es modifica el dia de començament del còmput de termini, que és a partir que la víctima hagi complert els trenta-cinc anys.

ÀMBIT CIVIL-ADMINISTRATIU

En aquest àmbit es regulen les intervencions de protecció del nen o nena que pateix maltractaments. En termes generals, el marc legislatiu civil es pot recollir en els següents punts:

- **Convenció dels Drets de l'Infant** (Assemblea General de les Nacions Unides, 20 de novembre de 1989 – ratificada per Espanya el 6 de desembre de 1990): Art. 19.
- El 25 de maig de 2000, l'**Assemblea General de les Nacions Unides** va adoptar la Resolució "Un món digne per als infants".
- L'any 2004 l'ONU aprova el Protocol Facultatiu de la Convenció sobre els Drets de l'Infant relatiu a la venda d'infants, prostitució infantil i utilització d'infants en la pornografia infantil.
- L'any 2008 es va nomenar un Representant Especial del Secretari General sobre la Violència contra els infants.
- A nivell europeu, el **Consell d'Europa**, el 20 d'octubre de 2007, declara el **Conveni de Lanzarote** per a la protecció dels infants contra l'explotació i l'abús sexual; Espanya el ratifica el 2010.
- **Codi Penal** (Llei Orgànica 1/1995, de 23 de novembre): Art 1-11 De les garanties, penes i de l'aplicació de la Llei Penal tipifica els **Delictes contra la Llibertat i la indemnitat sexual del Menor**. Aquesta norma ha estat modificada en matèria de llibertat sexual el 2015 i el 2021 (arts. 178-194, 443 i 450), i ha explicitat, en aquest darrer article, el deure d'impedir delictes.

El Codi Penal castiga totes les conductes de naturalesa sexual en les que estigui present o hi participi un menor de setze anys, amb l'única excepció que siguin consentides i realitzades amb una persona d'edat i maduresa similar.

- **Llei Orgànica 8/2021**, de 4 de juny de **Protecció Integral a la Infància i l'Adolescència davant de la Violència**: suposa la modificació parcial d'un

important corpus jurídic detallat en l'apartat de Disposicions Finals:

<https://www.boe.es/eli/es/lo/2021/06/04/8/con>

Estableix l'obligatorietat, abans assenyalada, de comunicació i el requisit imprescindible de no tenir antecedents penals per delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual (agressió, abús, assetjament, exhibicionisme, provocació sexual, prostitució, explotació, corrupció de menors o tracta d'éssers humans), acreditant-ho oportunament mitjançant la presentació de certificat oficial expedit pel Ministeri de Justícia, per poder exercir funcions que impliquin el contacte amb menors.

Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de **Garantia integral de la llibertat sexual**.

<https://www.boe.es/eli/es/lo/2022/09/06/10/con>

Per altra banda, a Catalunya s'ha de diferenciar entre la normativa pròpia⁶ i la normativa espanyola d'aplicació supletòria en defecte de les normes pròpies.

RESPONSABILITAT PENAL

La llei penal preveu la pena que s'ha d'imposar a les persones que cometin fets definits com a delictes. També preveu mecanismes de protecció de les víctimes.

⁶ Normes pròpies de Catalunya (legislació autonòmica): Lleis i Decrets Llei

- Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació, DOGC 31 de desembre de 2020, núm. 8307
- Llei 10/2020, del 31 de juliol, de modificació de la Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, amb relació a l'exempció de copagament als menors orfes tutelats per la Generalitat, DOGC 4 d'agost de 2020, núm. 8193
- Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció, DOGC 27 de novembre de 1997, núm. 2527, BOE 2 de gener de 1998, núm. 2
- Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies, DOGC 16 de juliol de 2003, núm. 3926, BOE 8 d'agost de 2003, núm. 189
- Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, DOGC 17 de juliol de 2008, núm. 5175, BOE 7 d'agost de 2008, núm. 190
- Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, DOGC 2 de juny de 2010, núm. 5641
- Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, DOGC 5 d'agost de 2010, núm. 5686
- Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013. Aprovat per l'Acord de Govern Acord GOV/193/2010, de 26 d'octubre, pel qual s'aprova el Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013. DOGC 3 de novembre de 2010, núm. 5747
- LLEI 4/2019, del 24 de juliol, de modificació de la Llei 13/2006, de prestacions socials de caràcter econòmic, DOGC 26 de juliol de 2019, núm. 7926
- Art.11 del Decret 279/2006 de 4 de juliol, sobre Drets i Deures de l'Alumnat i la Regulació de la Convivència en els Centres Educatius No Universitaris de Catalunya que explícitament diu: "L'alumne/a té dret que els centres educatius guardin reserva sobre tota la informació de què disposin, relativa a les seves circumstàncies personals i familiars, sens perjudici de satisfer les necessitats d'informació de l'administració educativa i els seus serveis, de conformitat amb l'ordenament jurídic, i de l'obligació de comunicar a l'autoritat competent totes aquelles circumstàncies que puguin implicar maltractaments per a l'alumnat o qualsevol altre incompliment dels deures establerts per les lleis de protecció del/de la menor".

Dins del Codi Penal Espanyol, entre els diversos delictes que es poden cometre en l'àmbit del maltractament infantil, els que tenen més rellevància són els següents:

- Maltractament en l'àmbit familiar. Art. 153
- Maltractament habitual en l'àmbit familiar, que comprèn també les persones internes en institucions. Art.173.2.
- Homicidi i assassinat. Arts.138 a 143 bis.
- Lesions. Arts. 147 a 156 quinquies
- Amenaces. Arts. 169 a 171
- Coaccions. Arts. 172 a 172 quater
- Títol VIII: Delictes contra la llibertat sexual
- Abandó de família (art. 226)
- Abandó d'un menor (art. 229)
- Abandó temporal d'un menor (art. 230)

Per als delictes esmentats, el Codi preveu penes de presó i en la major part s'hi poden imposar com a penes accessòries les prohibicions següents (art. 57 en relació amb l'art. 48):

- La privació del dret a residir en determinats llocs o accedir-hi.
- La prohibició d'aproximar-se a la víctima, o als familiars i les altres persones que determini el/la jutge/essa o tribunal.
- La prohibició de comunicar-se amb la víctima, o amb els familiars i les altres persones que determini el/la jutge/essa o tribunal.

També es preveu la possibilitat d'imposar a l'autor la pena d'inhabilitació professional, si han comés el delicte en l'exercici de la seva professió.

Des de 2010 es pot imposar també al condemnat la mesura de seguretat de llibertat vigilada que s'hauria d'executar un cop hagi acabat de complir la pena de presó.

Llei Orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal.

Com a novetat més important, s'eleva l'edat de consentiment sexual als setze anys. D'aquesta manera, la realització d'actes de caràcter sexual amb menors de setze anys serà considerada, en tot cas, com un fet delictiu, excepte que es tracti de relacions consentides amb una persona pròxima al menor per edat i grau de desenvolupament o maduresa. En el cas dels menors d'edat –de menys de divuit anys– però majors de setze anys, constituirà abús sexual la realització d'actes sexuals intervenint engany o abusant d'una posició reconeguda de confiança, autoritat o influència sobre la víctima.

A més, l'Art. 262 de la Llei d'Enjudiciament Criminal (Llibre II. Del sumari. Títol I. De la denúncia) estableix l'obligació de denunciar tots els delictes públics: “Los que por razón de sus cargos, profesiones u oficios tuvieren noticia de algún delito público, estarán obligados a denunciarlo inmediatamente al Ministerio fiscal, al Tribunal competente, al Juez de instrucción y, en su defecto, al municipal o al funcionario de policía más próximo al sitio, si se tratare de un delito flagrante”. Aquesta obligació afecta tots els delictes contra la vida i contra la integritat física i moral (lesions i maltractaments) i relatius a la prostitució i pornografia infantil.

Els delictes d'agressions i abusos sexuals han de ser perseguits a instància dels representants legals o del Ministeri Fiscal. El Bisbat de Solsona o aquells que en tinguin coneixement haurien de comunicar-los a la Fiscalia.

A més, l'art. 450 del Codi Penal preveu la imposició de penes de presó i multa a aquells que no impedeixin un delicte que afecti la vida, la integritat, salut, llibertat o llibertat sexual de les persones, o que no acudeixin a les autoritats per a que aquestes ho impedeixin. El que es castiga no és el mer fet de no denunciar, sinó de no impedir que es cometi el delicte amb una intervenció immediata i sense risc propi.

Els articles 109 i 116 del Codi Penal preveuen que les persones responsables d'un delicte o falta ho són també civilment. A més, l'art 120 preveu també la condemna com a responsable civil subsidiari de les persones naturals o jurídiques pels delictes comesos en els establiments dels que siguin titulars, quan per parts dels seus directors o administradors o dels seus empleats s'hagin infringit normes o reglaments relacionades

amb el delictes. La jurisprudència tendeix a declarar responsabilitat civil basant-se en una culpa genèrica derivada de la selecció del personal que ha comès el delictes (culpa “in eligendo”). El responsable civil subsidiari està obligat a pagar a favor de la víctima la indemnització fixada per concepte de danys físics o morals quan no pugui fer-se efectiva amb el patrimoni dels obligats principals, que són els autors i còmplices del delictes.

5. 2. Marc legislatiu canònic

A més del CODI DE DRET CANÒNIC de 1983, que ha estat reformat (8 de desembre de 2021) en el seu Llibre VI sobre les sancions penals a l'Església, hi ha altres documents que marquen la manera de procedir en el cas dels delictes comesos per clergues, membres de congregacions religioses o laics/ques que tinguin contacte amb menors en institucions religioses. Els documents més importants són:

-Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela, de l'any 2001 (Joan Pau II), modificat amb les noves normes de 2010 (Benet XVI).

-Normes sobre els delictes més greus reservats per a la Congregació per a la Doctrina de la Fe (Benet XVI, 2010), que modifica el document anterior augmentat l'edat de la víctima als 18 anys i equipara la persona amb ús de raó imperfecta als menors d'edat.

-Carta circular de la Congregació per a la Doctrina de la Fe a les Conferències Episcopals (3 de maig de 2011): Línies Guia sobre els casos d'abús sexual de menors per part del clergat.

-Institució de la Comissió Pontifícia per a la protecció de menors (24 de març de 2014).

-Directives de la Comissió Pontifícia per a la Protecció de menors de 2015.

-Motu proprio “Como una mare amorosa” (Francesc, 4 de juny de 2016).

-Carta al Poble de Déu (Francesc, 20 d'agost de 2018).

-Motu proprio Vos estis lux mundi, del 9 de maig de 2019 i revisat el 25 de març del 2023.

-VADEMÈCUM: sobre algunes qüestions processals davant dels casos d'abús sexual a menors comesos per clergues (Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, 5 de juny de 2022): https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20200716_vademecum-casi-abus_sp.html

-Llibre VI del CIC: Les sancions penals a l'Església, canons 1311-1399.

De manera que, si aquests delictes fossin comesos per clergues o laics amb missió eclesial, aquests serien tractats tant des del Codi Penal com per les normes del Dret Canònic.

Els delictes que, per la seva gravetat, es reserven al judici del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, són:

1r Els delictes contra el sisè manament comesos per un clergue amb un menor de 18 anys. S'equiparà al menor la persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó.

2n L'adquisició, la retenció o la divulgació, amb un fi libidinós, d'imatges pornogràfiques de menors, d'edat inferior a 18 anys, per part d'un clergue en qualsevol forma i amb qualsevol instrument.

Segons el cànon 1398, el membre d'un institut de vida consagrada o d'una societat de vida apostòlica, i qualsevol fidel que gaudeixi d'una dignitat o exerceixi un ofici o una funció a l'Església, si comet un dels delictes enumerats en el cànon 1398 §1 o en el cànon 1395 §3, ha de ser castigat segons el cànon 1336 §2-4 i amb l'afegit d'altres penes en proporció a la gravetat del delicte.

Les sancions per a aquests delictes s'han d'ajustar a la gravetat dels fets i poden arribar a ser la dimissió o la deposició de l'estat clerical per als sacerdots i les repercussions a què donin lloc per als laics.

A més a més, en relació a aquests delictes, també es considera la figura d'acció dolosa (cànon 1378 §1), de comissió culposa (omissió de la deguda diligència, cànon 1378 §2), de concurs en el delicte (cànon 1328) i temptativa de delicte (cànon 1329), així com la resta de circumstàncies que puguin concórrer en la comissió del delicte (cànon 1321-1327).

Seguint el Motu proprio "Vos estis lux mundi", que indica l'obligació de col·laborar en les investigacions civils i canòniques, tant administratives com penals dirigides contra un clergue o religiós, es perseguirà qui interfereixi o eludeixi participar en aquestes accions, imposant-li també la pena corresponent.

S'ha de facilitar poder denunciar, seguint també les orientacions de la CEE a "les línies guia de l'Esborrany de Decret General sobre els abusos sexuals de menors i persones vulnerables": "S'establirà una oficina a cada diòcesi o a cada província eclesiàstica – també en les circumscripcions constituïdes per instituts de vida consagrada o societats de vida apostòlica clericals de dret pontifici amb activitat a les diòcesis espanyoles–, per

tal de facilitar i assegurar que les notícies o les denúncies sobre possibles abusos sexuals a què es refereix el Motu proprio “Vos estis lux mundi” siguin tractades en temps i forma d’acord amb la disciplina canònica i civil, respectant els drets de totes les parts implicades”.

6. FOMENT DEL BON TRACTE

Ésser ben tractats és un dret dels nens/es pel simple fet d'existir, i aquest dret ha de ser respectat tant pels pares/mares, cuidadors/es, com pel conjunt de la comunitat.

El model de bon tracte parteix precisament de la comprensió de les seves necessitats, unes necessitats que no sempre són conegudes i reconegudes per l'àmbit familiar o social.

6.1. Paper de les persones implicades en la pastoral diocesana en el foment del bon tracte

El punt de partida del bon tracte consisteix en posar en pràctica el manament primer i principal: "Estima els altres com a tu mateix" (Mt 22,39). Això vol dir cercar en tot i sempre el bé de l'altre, respondre correctament a les seves necessitats de cura, protecció, educació humana, psicològica i espiritual, respecte, empatia i vinculació afectiva.

El foment del bon tracte té quatre actuacions fonamentals: Prevenir, Detectar, Notificar i Donar suport.

1. Prevenir

L'agent de pastoral, en la seva intervenció, exercirà models de bon tracte de les següents maneres:

- ✓ Establint relacions afectives, d'acceptació incondicional, empatia, suport i respecte.
- ✓ Facilitant models de relació sans amb coherència, marcant els límits, alhora que acceptant crítiques i postures divergents.
- ✓ Aportant suport, control, confiant en les possibilitats de cada individu, i mostrant respecte cap a les diferències individuals.

- ✓ Fomentant relacions de confiança, on la comunicació sigui oberta, i es pugui venir a explicar qualsevol actitud, comportament o comentari dels companys, altres agents de pastoral o adults que molestin o facin sentir incòmode.
- ✓ Corregint el comportament inadequat amb mètodes o estratègies clares, raonables i respectuosos.
- ✓ Ensenyant les normes i les regles que modulen els comportaments dins de l'àmbit d'actuacions eclesial.
- ✓ Orientant i formant les famílies en el creixement dels seus fills.

2. Detectar

L'agent de pastoral, en la seva pràctica i gràcies al temps que conviu amb els MAV, i en la seva estreta relació i grau de coneixença d'aquests, es troba en una posició privilegiada per a la detecció de situacions de risc per als infants. Per fer una correcta detecció d'aquestes possibles situacions, s'ha de fer el següent:

- ✓ Observar-los sistemàticament en diferents moments i contextos: a les activitats dirigides, a les sortides, en les seves relacions amb els adults i els iguals, avaluar la seva presència (roba, cops i ferides, estat físic general, estat emocional), controlar la seva assistència i les absències justificades o no, per tal de conèixer i detectar aquelles situacions de risc o desemparament quan no tenen les seves necessitats bàsiques més cobertes.

És especialment important conèixer molt bé i observar-los quan aquests tenen alguna discapacitat que els dificulta la seva comunicació. En aquests casos és fonamental observar aspectes de la comunicació no verbal, possibles canvis en la seva actitud habitual...

- ✓ Valorar la gravetat de la situació detectada amb el responsable superior i fer els passos a seguir.

3. Notificar

Tota persona té l'obligació social, ètica i legal d'actuar en els casos de maltractament que conegui, segons la Llei orgànica 1/96 de protecció jurídica del menor i la Llei dels

drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

4. Donar suport

Davant qualsevol situació de maltractament i abusos sexuals, l'agent de pastoral ha d'escoltar al menor, creure'l i donar-li tot el suport que necessita.

Mentre la víctima continuï participant de les nostres activitats caldrà que el responsable de l'activitat es coordini amb els professionals dels serveis que estan intervenint en el cas, per tenir coneixement de la seva situació, i entendre i interpretar les seves conductes, així com oferir espais d'escolta i contenció emocional.

Si s'han pres mesures protectores que no permeten que la víctima assisteixi a les activitats parroquials o diocesanes, és aconsellable que el responsable de l'activitat doni una explicació als altres menors o persones amb discapacitat del grup on assistia, que sigui una explicació adequada a l'edat i al seu moment evolutiu i maduratiu, que es centri més aviat en un canvi d'activitat o en la decisió de deixar l'activitat, més que no pas en la realitat de l'abús, per tal de garantir-li la privacitat.

6.2 Establir bones i eficaces pràctiques preventives: Codi de Bones Pràctiques

Es tracta de determinar i posar per escrit una manera d'actuar clara que procuri un entorn segur i la pròpia protecció dels agents de pastoral.

Tot adult que tingui contacte habitual amb MAV en l'activitat pastoral ha de conèixer bé el seu paper, quin és el ministeri que exerceix, la funció específica que li ha estat confiada i comportar-se en el tracte amb els menors i adults vulnerables de manera afectuosa però amb respecte, prudència i equilibri.

Per això, és convenient tenir en compte i seguir aquests aspectes preventius:

1. Les mostres físiques d'afecte han de fer-se amb mesura i respecte i mai no han de ser ni semblar desproporcionades. Tots els protocols adverteixen que aquest

tipus de mostres afectuoses que impliquen contacte físic han de fer-se tocant zones «segures», com esquena, espatlles, cap, braços... En el nostre context cultural és habitual que els adults abracin, agafin en braços i facin un petó a nens petits, i que hom abraci i besin nens grans i adolescents. Aquestes mostres d'afecte tenen els seus límits socialment acceptats: els petons es fan a les galtes, no s'abraça per força ni amb excessiva pressió ni durada i no es toquen mai zones íntimes (cuixes, natges, pits, genitals).

2. Respectar la integritat física del MAV; permetre-li rebutjar mostres d'afecte, fins i tot en el cas que siguin benintencionades.
3. Evitar quedar-se a soles amb un MAV, per exemple, a la sagristia de l'església o en una sala o dependència parroquial, i mai amb la porta tancada.
4. Examinar sempre un menor malalt o ferit en presència d'un altre adult.
5. Parlar en privat amb el MAV en un entorn visible i accessible per als altres. Un bon suggeriment és que hi hagi portes de vidres transparents o cristalleres en despatxos de sacerdots i agents de pastoral. Les habitacions o dormitoris mai no s'han d'usar per a reunir-se amb altres persones. Mai no s'ha de permetre que els menors d'edat entrin a l'habitació o àrees d'habitatge privades d'un prevere.
6. Deixar la porta oberta quan es parla amb un MAV en un despatx o habitació, o bé parlar amb ell en un espai exterior on altres adults puguin ser testimonis de la trobada; és a dir, dur a terme com a norma una política de «mai porta tancada».
7. On no hi hagi un confessionari amb reixeta amb àmbits separats per al confessor i per al penitent, els sacerdots han d'administrar aquest sagrament en llocs on un tercer pugui veure-ho amb claredat. Això ha d'aplicar-se amb especial cura quan escolten les confessions de MAV, fins i tot en situacions com

campaments, missions populars, pelegrinatges, etc.

8. Informar els pares d'una situació inusual en què s'estarà o s'ha estat a soles amb un menor o quan es va tenir o s'ha tingut un contacte físic rellevant per raons sanitàries.
9. Prohibició absoluta de jocs, bromes o càstigs que puguin tenir connotació sexual, evitant qualsevol mena de conductes que impliquin o suggereixin despullar-se o besar-se.
10. En impartir xerrades de grup o en parlar individualment amb menors, els assumptes relatius a la puresa i la sexualitat s'han de tractar de manera adequada a l'edat, centrant-se en principis generals.
En els casos en què sembli apropiat d'entrar en majors detalls, s'ha de fer acuradament, de manera que es respecti la responsabilitat dels pares de família en aquesta àrea. Per això, és necessari comptar amb la prèvia aprovació dels pares per a parlar d'aquests temes.
11. Atès que el càstig físic està prohibit, no pot justificar-se en cap cas contacte físic per aquest motiu.
12. Prohibició de patentes («novatades») i altres dinàmiques o jocs que puguin comportar actes vexatoris, denigrants o sexistes.
13. Informar els pares i demanar sempre autorització paterna signada per a sortides, convivències, excursions, campaments, etc. que suposin que els menors han de dormir fora de casa, assegurant un nombre suficient d'acompanyants i organitzant el necessari per a la diferenciació de l'allotjament dels infants per sexe. Cal garantir que el mossèn dormi en una habitació sol i que els agents de pastoral (monitors, catequistes, etc.) que vetllin pels menors no dormin amb ells. Si no és possible o es considera que cal vetllar pels menors durant la nit, aquests dormiran en estàncies de tres infants com a mínim, sempre en grup.

14. Els mossens i els agents de pastoral no han d'entrar als vestidors, banys ni dutxes mentre hi hagi els menors, i si han de fer-ho per raons disciplinàries o de control, és convenient que hi entrin, a ser possible, dos adults i del mateix sexe que els menors presents. Llevat que sigui imperatiu actuar per algun motiu urgent, es mantindran a distància dels menors que s'estan canviant o dutxant.
15. En cas que formalitzin grups de WhatsApp, s'usi el correu electrònic o les xarxes socials per a convocar, organitzar o coordinar activitats, els pares han de rebre els missatges i participar en la comunicació, no essent-hi mai aliens.
16. Per descomptat, és motiu immediat de cessament en l'activitat pastoral qualsevol relació sentimental, consentida o no, d'un adult amb menors d'edat (nens, preadolescents o adolescents), escolans/es, membres de grups de catequesi o bé d'altres grups infantils o juvenils de parròquia.
17. Els sentiments d'afecte o enamorament envers mossens o agents de pastoral sovint responen a la consideració de l'adult com a ídol. La persona adulta ha de ser conscient sempre de la seva pròpia responsabilitat si s'evidencien aquestes situacions, i sota cap circumstància no ha de respondre o reaccionar positivament a aquest tipus d'afecte, ans establir de forma inequívoca i amb bones maneres els límits adequats de comportament, relació i estima.
18. En totes les activitats que hi hagi menors és obligatori que els pares signin l'autorització imatge. S'evitarà realitzar imatges privades de menors i, si es fan en el desenvolupament d'activitats pastorals, es faran si és possible amb dispositius tècnics de la parròquia o centre educatiu (càmeres de fotos, de vídeo, etc.), millor que amb material personal (telèfons mòbils, tauletes electròniques, ordinadors, etc.). De la presa d'aquestes imatges hom n'informarà els pares, no es farà exhibició ni difusió pública o privada sense el consentiment d'aquests i es guardaran en un arxiu únic del qual serà responsable la parròquia

o centre diocesà.

19. La pornografia és greument immoral (Catecisme de l'Església Catòlica, núm. 2.354). A Espanya l'adquisició, la venda, la difusió, exhibició o ús de pornografia infantil està penalment castigada per tota persona. I a més a més, constitueix per als clergues un delictes canònic equivalent a l'abús sexual del menor d'edat.

El mossèn, l'equip parroquial, els agents de pastoral o, si s'escau, la mateixa diòcesi ha d'actuar sempre per tal d'evitar que el personal a càrrec seu vulneri o no segueixi les bones pràctiques preventives del present Protocol.

Aquesta actuació pot anar d'una simple indicació o d'un suggeriment de millora a un toc d'atenció en casos lleus, o, en cas més greu, un seriós advertiment, un allunyament immediat del seu ministeri o funció pastoral, comunicació a les autoritats civils i/o directament, en casos de màxima i notòria gravetat, obertura d'un expedient o l'acomiadament.

6.3 La selecció del personal contractat i dels agents de pastoral

La selecció de les persones implicades en la pastoral o la docència amb menors marca l'inici de l'actuació preventiva. Inclou la selecció adequada dels agents de pastoral – treballadors/es apostòlics/es, formadors, professors, catequistes, monitors, voluntaris, molt més encara dels candidats al sacerdoci i a la vida consagrada -, és a dir, tot el personal amb possible contacte amb MAV.

En l'inici de la relació contractual o voluntària és obligatori:

- que tota persona que hagi de tenir responsabilitat professional o voluntària amb MAV en l'àmbit de les institucions i activitats diocesanes presenti un certificat negatiu de delictes de naturalesa sexual.
- signi voluntàriament un document intern, que s'arxivarà convenientment a la diòcesi, en què de forma expressa manifesta:

- ✓ el seu rebuig personal a tota mena d'abús sexual;
 - ✓ que coneix la doctrina de l'Església sobre aquest assumpte i que, per tant, la persona que incorre en aquest tipus de delictes, exercint una missió pastoral, manifesta una conducta greument contrària a la llei de Déu i a les normes eclesials;
 - ✓ que la seva conducta és també delictiva segons la legislació civil i que ha estat informat de les lleis vigents en aquesta matèria;
 - ✓ que si comet qualsevol acte d'abusos de menors ho fa enganyant i traint la voluntat de l'Església, essent responsable de tals abusos únicament i exclusivament el qui el realitzi.
- Sotmetre's a una entrevista o diàleg directe amb cada persona on es verbalitzi les precaucions i dubtes sobre el seu treball amb MAV: problemes i avantatges. En aquesta entrevista s'ha de presentar aquest Protocol de bones pràctiques en el moment de la selecció i s'ha de demanar que, un cop conegut a fons, la persona estigui disposada a comprometre's a seguir-lo.
 - Participar en sessions de formació sobre el tema d'abusos i les seves conseqüències i maneres d'actuar davant aquestes situacions que, programades per la diòcesi amb la temporalitat que s'estimi oportuna i impartides per experts, es destinaran a tots aquells que treballin amb infants o adolescents, siguin mossens, professors laics, catequistes, monitors i animadors de joves, oferint-se també a pares de nens i nenes de catequesi.

6.4 Oficina d'Atenció a les Víctimes

Amb data 30 d'abril de 2019 es va signar un decret amb el que es constituïa la Delegació diocesana de protecció de menors i adults vulnerables. La primera tasca que es confiava a aquesta delegació era la creació d'una Oficina d'Atenció a les Víctimes i així es va fer. Es tracta d'una oficina formada per un equip divers de persones, amb formació i experiència en matèria de dret, psicologia i atenció pastoral, àrees imprescindibles a l'hora de fer una atenció integral a les persones que puguin apropar-se a l'oficina.

Aquest equip és l'encarregat de realitzar les tasques d'acollida, escolta i acompanyament, i poden rebre denúncies, però no són els encarregats del seu tràmit

que és competència dels òrgans jurídics diocesans, arxidiocesans o religiosos.

6.5 Programa de Formació Contínua per a la Protecció de Menors

Tots els agents pastorals (sacerdots, seminaristes, catequistes, voluntaris,...) que col·laboren en les diferents activitats organitzades per institucions diocesanes (catequesi, pastoral vocacional, pastoral missionera, pastoral familiar, Càritas, campaments diocesans...), així com el personal docent i d'administració i serveis dels Col·legis Diocesans, si n'hi hagués, rebran formació en matèria de protecció de menors amb l'objectiu que es compleixin els objectius de realitzar una prevenció primària efectiva i es creïn espais segurs en què els menors, i les persones equiparables legalment, puguin formar-se, conviure i desenvolupar-se de manera integral, sentint-se protegides.

Els programes formatius comprendran diferents àrees temàtiques:

- marc jurídic civil i canònic
- enfocament intercultural sobre la infància
- conceptualització de l'abús i els seus tipus
- factors de risc i de protecció
- indicadors d'abús i la seva avaluació
- conseqüències de l'abús
- aspectes preventius i codis de bones pràctiques
- riscos en entorns digitals: identitat digital; bullying, grooming, sexting; riscos difícils de detectar: videojocs, reptes, moviments favorables a la corrupció de menors (moviment MAP)
- atenció a les víctimes, famílies, victimaris i comunitats afectades (acompanyament psicològic, jurídic, espiritual i pastoral)
- perspectiva teològica de l'abús: víctimes i victimaris
- justícia restaurativa: justícia retributiva / justícia restaurativa; tipus de processos en justícia restaurativa: mediació penal en el context eclesial, reunions de restauració, conferències grupals i cercles de sentències; el procés restauratiu

De la mateixa manera, és convenient actualitzar periòdicament aquests programes de formació, de manera que responguin a les necessitats de les institucions diocesanes,

comunitàries i de la societat en general, adaptant-se a les possibles reformes legislatives. La Diòcesi de Solsona adaptarà els itineraris formatius a les necessitats, fent-los accessibles a tots els agents de pastoral, personal docent, assistencial i voluntari, i també a pares, infants, adolescents i joves, i oferirà la participació en aquests processos formatius a persones i organismes extradiocesans, complint amb el compromís de l'Església de crear una cultura de protecció i bon tracte en la nostra societat.

7. PROCEDIMENT A SEGUIR EN CAS D'ABÚS SEXUAL

7.1 La detecció de l'abús sexual: observant i escoltant

Les persones que intervenen directament en activitats pastorals amb MAV han d'estar atents i ser capaços de reconèixer els signes d'un possible abús.

Hi ha dues maneres bàsiques en què es manifesta l'abús que està patint un menor: mitjançant indicadors o mitjançant revelació. Tota persona que intervé amb menors hauria de ser capaç de respondre davant de totes dues possibilitats.

a) Indicadors d'abús sexual (observació)

Molts MAV no expliquen ni expressen el que els passa per diferents raons. Però, encara que no ho diguin, l'abús deixa un rastre de proves o senyals que anomenem indicadors, els quals revelen situacions físiques o comportaments anòmals o infreqüents. La nostra obligació com a persones responsables del treball pastoral amb MAV és conèixer aquests indicadors i prendre'ls com a senyals d'advertiment o alarma que ens ajuden a detectar una possible situació d'abús sexual.

Han d'alertar-nos especialment les conductes cridaneres de tarannà o àmbit sexual, però sense menystenir els canvis sobtats i radicals del comportament habitual.

Si arribés el cas d'unes sospites fundades de possible abús, més enllà d'una inicial conversa prudent i amb tacte amb l'infant o persona vulnerable, caldrà cercar una persona competent o un professional amb qui la possible víctima pugui parlar adequadament.

b) Revelació i denúncia de l'abús sexual (escolta)

L'experiència mostra que els menors que revelen l'abús, sovint ho han fet diverses vegades abans d'aconseguir que el seu entorn atengués la seva demanda i actués.

- Revelació indirecta: Hi ha infants que per la seva edat o per altres

circumstàncies no expliquen directament l'abús, però ho revelen de manera indirecta mitjançant dibuixos, relats escrits, preguntes o discussions sobre sentiments o relacions personals. També ho poden revelar atribuint el problema a tercers («aquest entrenador va tocar un amic meu») o fent de simple divulgador («diuen que el professor n. toca les nenes»).

- Revelació directa: És relativament infreqüent que els menors revelin directament l'abús que estan patint. Alguns infants ho revelen a altres infants, però no als adults. És també freqüent que aquests amics o la mateixa víctima el revelin sota condicions de secret.

La revelació ens enfronta cruament a la realitat del menor i és indefugible. D'aquí la importància de saber com actuar. La falta de reacció no solament manté el menor en situació de risc, sinó que li envia el missatge que, expliqui el que expliqui, no tindrà resposta, convidant-lo al silenci.

c) Actuacions relacionades amb la revelació d'un abús (actuació)

És important ser sensible a les necessitats del MAV. Quan un menor ens confia el seu secret o ens mostra clarament el que està passant, la nostra primera i principal tasca és creure'l, donar-li suport.

Un MAV que està patint abusos és especialment vulnerable. Necessita sentir que el creiem, demostrant que estem disposats a escoltar-lo i ajudar-lo. Hem de comportar-nos de manera que, donant resposta a les seves necessitats, no augmentem la seva ansietat o hi afegim sofriment.

- No s'ha de posposar la revelació. S'ha d'escoltar en el moment que ha triat per a iniciar la comunicació, sense retardar-la.
- Sempre mantenir la calma i escoltar amb atenció la denúncia. Comportar-se amb calma i comprensió mostra al menor que podem acceptar el seu relat i l'anima a explicar el que ha passat. Per això és important no interrompre la revelació ni evidenciar les nostres emocions adultes (còlera, estupefacció, indignació...). Tampoc conduir la conversa com si fos un interrogatori, ni jutjar o insultar la

- víctima o el presumpte abusador, al qual cal referir-se com a una persona que necessita ajuda.
- Donar suport i confiança. No mostrar la nostra incomoditat fent-li preguntes culpabilitzadores o escabroses. És útil fer preguntes obertes i generals, ja que en aquest moment només ens cal saber fets bàsics per a tenir clar que es tracta d'un abús. No és l'hora d'indagar o entrar en detalls que puguin desencadenar vergonya, incomprensió o culpa en la pròpia víctima. El menor ha d'experimentar la confiança de sentir-se escoltat, comptar amb el nostre suport i percebre que l'ajudarem.
 - Ser conscients del que hem de dir i el que no hem de dir al menor:
 - ✓ El que cal dir-li: que no desconfiem d'entrada del que ens diu i que el tenim en compte, que ha fet bé d'explicar-ho i ha estat valent, que no té la culpa i no és responsable del que ha passat, que parlarem i ho posarem en coneixement dels seus pares i de les persones que poden ajudar-lo i/o fer que acabi, que sortirà endavant i el seu malestar passarà.
 - ✗ El que no s'ha de fer o dir: no hem de demanar detalls per influir en el seu relat, usar paraules que el puguin espantar, no li hem de prometre que guardarem el secret o alguna cosa que no podem complir. Mai no hem de donar mostres de qüestionar el que diu el menor; això no vol dir admetre sense més que tot el que diu sigui cert, que no tinguem hipòtesis alternatives, però correspon al personal especialitzat valorar la veracitat del seu relat.
 - Ser sempre sincers i avançar al menor com actuarem: contestem les seves preguntes sincerament. Si no sabem la resposta, reconeguem-ho («No n'estic segur, la veritat»; «Doncs no ho sé, però me n'assabentaré»). Diguem al menor el que pensem que passarà després de la revelació: que l'ajudarem, que ho comunicarem a persones que poden donar-li suport, que ho han de saber els seus pares.
 - Informar immediatament els pares de la denúncia rebuda per part del menor, demanar la seva informació sobre els indicadors, la sospita o la revelació del seu fill o filla sobre un possible abús i acordar amb ells l'estratègia i actuacions a realitzar a partir d'aquest moment.
 - Posar per escrit el que acabem de sentir: després de la trobada amb el menor és

important que prenguem notes del que acaba d'explicar-nos al més aviat possible, reflectint el dia i l'hora, recollint el que recordem literalment del seu discurs, escrivint les seves paraules i si ha mostrat algun comportament rellevant en dir-ho.

7.2 Obligacions que deriven de la denúncia d'un abús

Tant a la víctima com als adults els agradaria que no hagués ocorregut l'abús, a tots els espanta i pertorba, els crea inquietud, ansietat i incredulitat, però res d'això no ha d'impedir actuar.

- L'obligació ètica: Detectar l'abús d'un menor ens col·loca de sobte davant l'exercici real de la nostra responsabilitat sobre la protecció infantil. El deure moral de comunicar l'abús i protegir els MAV està per damunt del deure de guardar la confidencialitat d'un altre tipus d'informacions i relacions professionals o d'amistat.

En el nostre àmbit ens podem trobar en el cas del secret de confessió. En aquest cas cal aconsellar a l'agressor que s'entregui a les autoritats pertinents o que ho comuniqui a algú de confiança per poder denunciar-ho.

- L'obligació legal: D'acord amb la normativa canònica, però també amb la legislació vigent a Espanya, la notificació és una obligació legal per a tots els ciutadans, especialment per als professionals que treballen amb menors d'edat.

No oblidem que la llei té molt en compte l'engany. Aquest s'entén de manera amplíssima, quan és utilitzat per a l'obtenció de l'accés carnal i, per tant, és avaluable i jutjable.

Coneixement i comunicació són dos drets lligats, inseparables. Comunicar és notificar, transmetre la informació sobre el suposat cas d'abús. És una condició necessària per a possibilitar la intervenció i una obligació legal.⁷

⁷ En l'article 13 de la LLEI 26/2015 de 28 de juliol, DE MODIFICACIÓ DEL SISTEMA DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA I A L'ADOLESCÈNCIA, s'estableix el deure i l'obligació que tenen totes les persones que tinguessin notícies d'un fet que pot ser delictiu contra la llibertat i indemnitat sexual o de tràfic o explotació de menors, de posar-ho en coneixement del Ministeri Fiscal.

La responsabilitat de valorar, verificar o confirmar l'abús no correspon al comunicant, sinó als serveis especialitzats. La nostra obligació com a diòcesi és notificar els indicis detectats i la comunicació que se'ns ha transmès. No cal tenir la certesa que el menor està patint abusos.

Finalment, cal insistir en el deure de reserva dels agents de pastoral que han detectat i comunicat abusos. El deure de reserva, que és també una obligació ètica i legal, vol dir que la persona que ha detectat i comunicat abusos ha de ser discreta, guardar la confidencialitat del que ha conegut, sense que hi hagi cap tipus de difusió, ni pública ni privada. Només comunicarà el que sap als professionals implicats en la intervenció per a resoldre el problema i, sempre, als pares.

A més a més, en cas de donar-se aquesta situació dins d'una institució eclesiàstica i seguint la norma canònica, s'actuarà d'acord amb la norma establerta, de manera que l'ordinari, en funció del fonament de la denúncia i mitjançant un decret, la desestimarà o obrirà una investigació prèvia. Aquest decret ha de determinar el sacerdot que se n'encarregarà, sent idoni aquell llicenciat en Dret Canònic i que tingui coneixements psicològic-psiquiàtrics; també nomenarà un altre sacerdot que exercirà de notari, dos assessors –experts en matèries jurídiques i psicològic-psiquiàtriques–, podent, a més a més, nomenar una persona que acompanyi la persona que denuncia i els seus familiars per garantir-ne l'acompanyament.

Durant el temps que duri la investigació prèvia, i fins i tot quan conclougui, es poden prendre mesures cautelars i els observadors han de vetllar pel seu compliment.

Un cop conclusa aquesta fase, l'ordinari emetrà un nou decret, i podrà arxivar-ne la causa quan no s'hagi acreditat suficientment, no es pugui concloure o no s'hagi acreditat la imputabilitat, en tot cas es pot reobrir si sorgissin noves denúncies; o procedir a l'enviament de l'expedient al Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, fins i tot havent prescrit. En cas d'existir procediment en la jurisdicció civil, es pot interrompre la investigació canònica i, sempre que sigui procedent, s'informarà el Ministeri Fiscal i es col·laborarà amb les autoritats civils.

7.3 El procés canònic

Cal que totes les persones que treballen a l' Oficina d'Atenció a les Víctimes coneguin el procediment canònic que s'inicia un cop es té notícia d'un possible cas d'abús o se'n rep una denúncia.

Pautes generals durant el tràmit:

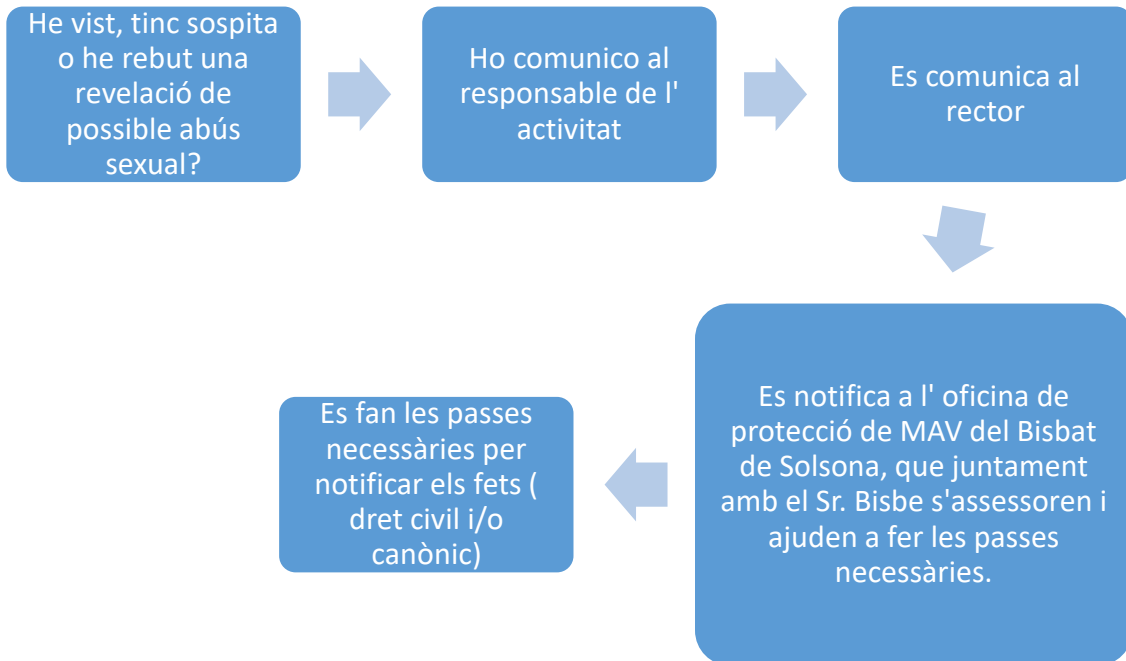
- Garantir l'interès superior del menor.
- Treballar per a la reparació de cada persona involucrada.
- Recopilar el testimoni de la víctima sense demora i d'una manera apropiada per al propòsit i per evitar-li més dany.
- Il·lustrar la víctima sobre els seus drets i com procedir, incloent-hi la possibilitat de presentar proves i sol·licitar ser escoltats, directament o mitjançant un mitjancer.
- Informar la víctima, si així ho sol·licita, dels resultats de les etapes individuals del procediment.
- Encoratjar la víctima a recórrer a l'assistència de consultors civils i canònics.
- Preservar la víctima i la família de qualsevol intimidació o represàlia.
- Protegir la imatge i l'esfera privada així com la confidencialitat de les dades personals de la part perjudicada.

Sempre s'ha de garantir la presumpció d'innocència, protegint la reputació de l'investigat. Llevat que hi hagi raons serioses per al contrari, l'investigat ha de ser informat amb promptitud dels càrrecs que se l'imputen per poder defensar-s'hi, tenint en compte el c. 1728 §2. Se'l convidarà a utilitzar de l'assistència de consultors civils i canònics. També se li oferirà assistència espiritual i psicològica.

Quan hi hagi motius per creure que els delictes es poden repetir, es prendran sense demora les mesures cautelars oportunes, ja des de la fase d'investigació prèvia, quan hi ha víctimes menors o persones que habitualment tenen ús imperfecte de la raó a la que el dret reconeix igual tutela.

Tot ha de quedar per escrit i arxivat.

7.4 Protocol de comunicació intern

En el moment que l' agent de pastoral és coneixedor d'un fet abusiu entre dos menors, s'ha de posar en contacte amb el responsable de l' activitat i el rector, i s'han de posar en comunicació amb la Oficina d'atenció a la víctima del Bisbat de Solsona, que els ajudarà a prendre les següents decisions. El procés també es pot iniciar comunicant directament a l' Oficina d'atenció a les víctimes o al Sr. Bisbe.

A partir d'aquí, s'ha d'informar a les famílies dels fets ocorreguts i l'Oficina del Bisbat prendrà les accions corresponents per protegir i ajudar als dos menors (víctima i abusador).

En aquest punt és molt important, conèixer i reconèixer quines conductes són normals des d'un punt de vista evolutiu i quines conductes són abusives. Per tant queda clara la importància de la formació en el personal que treballa amb menors.

En el cas que la situació d'abús sexual s'hagués produït entre dos infants i/o adolescents dins de l'activitat pastoral, s'ha d'establir el mateix protocol de comunicació.

També hem de tenir present, que cal fer les passes per notificar qualsevol revelació o indicis d'un possible abús sexual d'un menor encara que sigui fora de les nostres activitats pastorals. Tot i així, recomanem que abans de fer passes individualment, es

consulti a la Oficina d'atenció a la víctima diocesana que podrà assessorar quina és la millor manera de procedir.

La comunicació del canal de denúncies pot ser mitjançant el correu electrònic:

abusos@bisbatsolsona.cat

8. LA JUSTÍCIA RESTAURATIVA

L'abús sexual produeix un dany psicològic, moral i espiritual en les persones que el pateixen que, en molts casos, no s'arriba a curar degut fonamentalment al tipus de processos judicials en què, les persones que denuncien, arriben a sentir-se excloses (i això ho manifesten elles, les persones que denuncien).

Per aquesta raó, l'Església, que és Mare, ha de treballar activament i promoure un altre estil a l'hora de fer una atenció integral a aquestes persones, de manera que el seu acompanyament, sempre que les parts vulguin, perjudicat i denunciat, pugui tancar el procés d'una manera restaurativa.

Què és la justícia restaurativa?

Howard Zehr, un dels pioners en el camp de la justícia restaurativa, considera "el procés restauratiu com un procés que involucra, en la mesura del possible, els afectats pel delicte per així, col·lectivament, identificar i abordar els danys, les necessitats i les obligacions per tal de curar i fer les coses bé".

La justícia restaurativa implica activament l'ofensor, el perjudicat i els seus entorns, també les institucions i la comunitat. En són característiques fonamentals:

- Al centre hi ha la persona, el que ha passat i el dany que això li ha causat.
- L'entorn institucional tracta de qualificar el dany que ha patit la víctima i així determinar de quina manera es pot compensar.
- Es busca reduir la condemna que ha de complir l'ofensor, a través de la reconciliació i el treball per buscar una harmonia i el perdó.
- Cal que les parts es reunixin per a buscar solucions.
- Es realitza un treball, no només de reparació, sinó també de prevenció.

Són objectius de la justícia restaurativa, i l'Església els ha d'assumir com a propis, els que enumerem a continuació:

- a) Donar recolzament a les víctimes, donar-los una veu, motivar-les a expressar les seves necessitats, permetre-les participar en el procés de resolució i oferir-los ajut.
- b) Reparar les relacions malmeses pel delicte i el pecat.
- c) Denunciar el comportament criminal com a inacceptable i reafirmar els valors de l'Església.
- d) Motivar la responsabilitat de totes les parts relacionades, especialment de l'ofensor i de la institució on s'ha produït el dany.
- e) Identificar resultats restauratius i directes.
- f) Reduir la reincidència motivant el canvi de l'ofensor, facilitant-ne la reintegració a l'Església i la seva conversió.
- g) Identificar els factors que causen o faciliten la comissió dels delictes i informar els responsables, Ordinari i Superior/a major, perquè implementin estratègies preventives, de detecció eficaç i d'actuació en casos de sospita o denúncia.

BIBLIOGRAFIA

En l'àmbit eclesial:

PROTOCOL MARC PER A LA PREVENCIÓ I ACTUACIÓ EN CAS D'ABUSOS A MENORS I EQUIPARABLES LEGALMENT. Servei d'assessorament i coordinació de les oficines de protecció de menors. Conferència Episcopal Espanyola (Març 2023. Trad. Catalana)

PROTOCOLO MARCO PARA LA PREVENCIÓN Y ACTUACIÓN EN CASO DE ABUSOS A MENORES Y EQUIPARABLES LEGALMENTE. Conferencia Episcopal Española (Noviembre 2022)

PROTOCOL D'ACTUACIÓ DE L'ESGLÉSIA PER TRACTAR ELS CASOS DELS DELICTES MÉS GREUS CONTRA LA MORAL PER PART DE CLERGUES (22 de juliol de 2010)

PROTOCOL D'ACTUACIÓ DE L'ESGLÉSIA A ESPANYA D'ACORD AMB LA LEGISLACIÓ DE L'ESTAT (22 de juny de 2010).

PROTOCOL DE BONES PRÀCTIQUES EN LA PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ACTUACIÓ DAVANT D'ABUSOS SEXUALS A MENORS. Bisbat de Vic. 29 de març del 2019.

PROTOCOLO DE PREVENCIÓN Y ACTUACIÓN FRENTE A ABUSOS SEXUALES A MENORES. Diócesis de San Sebastián. Noviembre del 2020.

GUIA BÀSICA PER UN ENTORN SEGUR. Jesuïtes. 2021.

En l'àmbit civil:

PROTOCOL DE COORDINACIÓ CONTRA ELS ABUSOS SEXUALS I ALTRES MALTRACTAMENTS A INFANTS I ADOLESCENTS A LA DEMARCACIÓ DE GIRONA Edició:

10 d'octubre de 2000 1a revisió: 2004 2a revisió: desembre 2007

PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS EN CASOS D'ABUSOS SEXUALS I ALTRES
MALTRACTAMENTS GREUS A MENORS

Document impulsat pel Síndic de Greuges de Catalunya. Setembre 2006

PROTOCOL DE PREVENCIÓ DELS ABUSOS SEXUALS EN L'ÀMBIT DEL LLEURE. Fundació
Vicky Bernadet.

EL PROTOCOL DE DETECCIÓ, NOTIFICACIÓ, DERIVACIÓ I COORDINACIÓ DE LES
SITUACIONS DE MALTRACTAMENT INFANTIL I ADOLESCENT EN L'ÀMBIT EDUCATIU.
Signat pels departaments d'Ensenyament i Benestar Social el juny del 2012.

Articles i estudis d'autors diversos:

Echeburúa, E. y Guerricaechevarría, C. (2000). *Abuso sexual en la infancia, víctimas y agresores. Un enfoque clínico*. Barcelona: Ariel. Elhai, J. D., Frueh, B. C., Gold, P. B., Gold, S. N. y Hamner, M. B. (2000).

Pereda, N. (2009). *Consecuencias psicológicas iniciales del abuso sexual infantil*. Papeles del Psicólogo, 30 (2), 3-13.

Rodríguez, Y. (2012). *Consecuencias psicológicas del abuso sexual infantil*. Revista científica Eureka 9, 58-68.

Spataro, J., Mullen, P.E., Burgess, P.M., Wells, D.L., Moss, S.A.(2004) *Impact of child sexual abuse on mental Health* in Br J Psychiatry.

ANNEXOS

ANNEX I

DECLARACIÓ PERSONAL RESPONSABLE DE REBUIG A L'ABÚS SEXUAL A MENORS I ADHESIÓ A LA PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ACTUACIÓ DAVANT EL MATEIX A LA DIÒCESI DE SOLSONA

Jo, Sr. / Sra.:
amb DNI/NIE/Passaport núm.
amb activitat pastoral / docent / col•laborador com a
a la Parròquia / Delegació/ Activitat de
pertanyent a la diòcesi de Solsona, de conformitat amb el que estableix el "PROTOCOL DE PREVENCIÓ I ACTUACIÓ DAVANT D'ABUSOS SEXUALS A MENORS I ADULTS VULNERABLES" publicat per la diòcesi de Solsona, on s'explicita l'acceptació de les condicions de selecció de personal i actuacions de prevenció i gestió davant de possibles casos d'abusos sexuals a menors i persones vulnerables, per part dels agents de pastoral i persones col•laboradores en les parròquies i altres institucions diocesanes, l'activitat dels quals impliqui tracte amb menors d'edat o persones vulnerables,

DECLARO QUE ACCEPTO RESPONSABLEMENT I VOLUNTÀRIAMENT aquestes condicions, és a dir:

Sóc coneixedor/a de l'existència i del contingut del "PROTOCOL DE PREVENCIÓ I ACTUACIÓ DAVANT D'ABUSOS SEXUALS A MENORS I ADULTS VULNERABLES", publicat per la diòcesi de Solsona, i manifesto el meu compromís d'acceptar-lo i seguir-lo.

Prèviament a l'inici de l'activitat que comporti tracte amb MAV m'obliga a facilitar al responsable de l'activitat el Certificat d'absència d'antecedents de delictes de naturalesa sexual que emet el Registre Central de Delinqüents Sexuals, sense el qual

sóc coneixedor que no puc iniciar la tasca que se m'ha encomanat.

Manifesto també de forma expressa:

- el meu rebuig personal a tot tipus d'abús sexual, especialment el comès sobre menors d'edat.
- que conec la doctrina i posició de l'Església sobre aquest assumpte i que, per tant, sé que la persona que incorre en aquest tipus de delictes exercint una missió pastoral, manifesta una conducta greument contrària a la llei de Déu i a les normes eclesials.

- que entenc que la conducta de l'agressor sexual a menors és també delictiva segons la legislació penal de l'estat i que he estat informat/da de les lleis vigents en aquesta matèria.
- que si cometés qualsevol acte d'abusos de menors ho faria enganyant i traint la voluntat de l'Església, i únicament i exclusivament seria jo mateix/a responsable com a realitzador d'aquests actes.

En el meu procés de selecció/elecció com a agent de pastoral amb la diòcesi per a realitzar activitats educatives, esportives, lúdiques o pastorals amb menors, accepto com a preceptiva una entrevista i diàleg directe i sincer on s'exposin clarament els aspectes relatius als mètodes pastorals, precaucions, possibilitats, problemes i dubtes sobre el treball amb menors, així com les cauteles preventives i procediments d'actuació davant hipotètics casos de denúncia d'abusos sexuals.

Expresso, de la mateixa manera, la meva disposició i compromís de participar en sessions de formació sobre el tema d'abusos sexuals a menors, les seves conseqüències i maneres d'actuar davant els mateixos, programades per la diòcesi.

Així ho signo

a d..... de 20.....

Signatura

En/Na

ANNEX II

INFORME DE NOTIFICACIÓ – ABÚS SEXUAL A MENORS		
1	DADES DEL QUI NOTIFICA	DATA DE LA NOTIFICACIÓ
NOM I COGNOMS / NÚM. D'IDENTIFICACIÓ PROFESSIONAL		TELÈFON
ORGANISME		CENTRE DE TREBALL
DOMICILI		
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
2	DADES DEL/LA MENOR (POSSIBLE VÍCTIMA D'ABÚS)	
NOM I COGNOMS		NACIONALITAT
DATA DE NAIXEMENT	DOMICILI DEL/LA MENOR O CENTRE ON ES TROBA ACTUALMENT	TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
3	DADES DEL PARE / MARE / TUTOR	
NOM I COGNOMS		
DOMICILI		TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
4	DADES DEL PARE / MARE / TUTOR	
NOM I COGNOMS		
DOMICILI		TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
5	DADES DE LA PERSONA QUE INFORMA (EN EL SEU CAS)	
NOM I COGNOMS		
DATA DE NAIXEMENT	RELACIÓ O PARENTIU AMB EL/LA MENOR O LA SEVA FAMÍLIA (POT SER UN PROFESSIONAL)	TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
6	DADES DE LA SITUACIÓ OBSERVADA assenyalant la data de les observacions	

TRANSCRIPCIÓ, EL MÉS LITERAL POSSIBLE, DEL QUE HA VERBALITZAT / MANIFESTAT EL/LA MENOR, EN EL SEU CAS.			
Context o situació en què es produeixen aquestes verbalitzacions. O es fan dibuixos o documents gràfics pel menor.			
INDICADORS OBSERVATS EN EL MENOR			
7	DADES RELATIVES AL PRESSUMPTE AGRESSOR/A (SI SE SAP)		
RELACIÓ AMB EL MENOR		SITUACIÓ D'ACCESSIBILITAT	
		– TÉ CONTACTE AMB EL/LA MENOR – NO TÉ CONTACTE AMB EL/LA MENOR	
OBSERVACIONS			
APORTACIÓ DE LES DADES QUE ES CONEIXEN:			
NOM i COGNOMS		DOMICILI, TELÈFON	
SEXE (H, M)	DATA DE NAIXEMENT / EDAT	NIVELL EDUCATIU	PROFESSIÓ
INFORMACIÓ ADDICIONAL			
S'ACOMPANYARÀ LA INFORMACIÓ O LES DADES RELLEVANTS QUE HI HAGI SOBRE: (Assenyalar els informes que s'adjunten)			
AQUEST INFORME DE NOTIFICACIÓ, AIXÍ COM ELS ALTRES DOCUMENTS QUE S'HI ADJUNTEN, ES TRAMETREN A: ☐ FISCALIA ☐ BISBAT DE			
UTILIZANT ELS MITJANS ADIENTS, CONFORME AL GRAU DE CONFIDENCIALITAT DE LES DADES QUE CONTENEN (LOPDCP).			

ANNEX III

MODEL D'AUTORITZACIÓ – INFORMACIÓ DE TRASLLAT D'INFORME

AUTORITZACIÓ – INFORMACIÓ DELS REPRESENTANTS LEGALS DEL MENOR VÍCTIMA D'ABÚS SEXUAL PER A LA TRAMESA D'INFORMACIÓ A LA FISCALIA / OFICINA DE VÍCTIMES

Jo, Sr. / Sra.

.....,

amb D.N.I.

en qualitat de mare / pare / tutor del/la menor

amb D.N.I. i domicili a efecte de notificacions a

.....

Dono el meu consentiment a la tramesa de la informació que resulti necessària des de la seva Entitat a la Fiscalia per tal que es puguin realitzar les accions que l'autoritat competent consideri oportunes tenint en compte la legislació vigent.

A, a de de

Signat:

(Persona interessada o el seu representant legal quan escaigui)

BISBAT DE SOLSONA

Pl. Palau Episcopal, 1

25280 Solsona

Telèfon 973 48 06 19

bisbatsolsona@bisbatsolsona.cat

www.bisbatsolsona.cat

Oficina d'atenció:

abusos@bisbatsolsona.cat